

LO GERONÉS

SETMANARI DE AVISOS Y NOTICIES
PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ		
Gerona	1 pesseta trimestre	
Fora	1.25 id.	id.
Estranger	1.50 id.	id.
Un número	10 céntims	

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
CORT-REAL 7-1.er

ANUNCIS Y COMUNICATS
Preus convencionals

De tots los llibres, folletons, etc., que 's remeten
á la Redacció, se 'n donarà compte en lo Setmanari

Any 4.^{rt}

SECCIÓ GENERAL

LAS PETITAS AUTONOMIAS

IMPRESIONS D' UN VIATGE

Conclusió

Que vulgas ó no vulgas, los estats constituhits han de regoneixer la veritat que apuntava l' altre dia, y han de permetre tart ó d' hora, si os plau ó per forsa, que las regions tingen los drets que 'ls dona l' sol fet de sa existencia substantiva.

Es veritat que l' Estat, com si tingués por de que 's esclat de vida que la naturalesa dona á las regions y organismes que son núcleos de las petitas autonomias afoguen sa propia y més artificial existencia, sol pendre l' camí de las tendencias centralisadoras y esclavisa las manifestacions d' aquellas; pero tart ó d' hora, si os plau ó per forsa, ha de deixar que viscan y surin las regions; que de altra manera l' mateix Estat correria peril d' ésser un cos sense ànima, que, si la forsa de la inercia l' deixava corre més ó menos temporada, acabaria al últim cayent á la seva propia forsa. Y viuhen, y suran las regions, y reivindican sos drets, y allàvors es quan donan sanch viva al Estat que les ampara.

Deixém aquets camins y aném á la prova geogràfica.

La Polonia, partida á trossos, mostra sa vida ab la inilitat de sa esencia, encara que tinga distinta organiació política. Mireula austriaca, mireula russa; á l' una banda y á l' altra banda vos parlará la mateixa llengua, y á tots indrets vos recordarà la mateixa història. Sa religiositat tan probada, sa adhesió á la glesia romana perservera en ella, á pesar del perill de contaminarse en que la posa sa adhesió á cossos polítichs de diversa religió; y, de la mateixa manera que las encontradas del Mitjdia, continuan essent romanans las del Nort, tant lligadas, y per temps molt larch ab tantas cadenes, á la ortodoxia política, y per o mateix avassalladora, de la Rusia. Y es que la Polonia té vida propia, vida que naix de la vida mateixa de la colectividat humana que forma aquell poble; vida que surt com un baf fertilisador de la terra ahont quix poble habita.

La forsa incontrastable d' aquestas petitas autonomias, que naix ja en los temps vells y persisteix mèntrera dura la historia, y 's manté ó ressuscita avuy en dia, no sols se mostra d' una manera tan clara ab semplants manifestacions externas, sino ab lo regoneixement dels Estats, deixaumels dir oppressors, de que es real y efectiva aquella vida y aquella forsa. Per ixó, al entrar á la Catedral de Sant Esteve, á Viena, o primer que vé als ulls es lo soberch monument á Sobieski, al gran polach que, portant dintre seu lo geni d' un poble, salvá á la mateixa Viena de la esclavitut turca. Y avuy l' Austria, es dir lo cos polítich en que hi ha encastat un tros de Polonia com una sola part de son ser soberà, sosté en sa capital aquest regoneixement constant de que deu la vida á la personalitat poderosa de la mateixa Polonia.

Miréu la Hungria. No sols se governa sola, y 's fa sus lleys, y parla sa llengua, sinó que la moneda s' encunya ab las armas y sagells especials d' aquell poble, y 'ls timbres dels correus y de totas menas son distints dels de l' Austria, á la qual està uuida ab lo suprem vincle polítich. Y, per si aixó no fos prou regoneixement per part del Estat de la autonomia de dia regió, ha de permetre y consent aquest Estat que al costat de sos monuments s' aixequin los monuments que recordan la historia y las glorias d' aquell poble, y fins los monuments que perpetúan las mateixas lluytas que hagué de sostener ab l' Estat centralizador, ab la propia Austria, per reconquistar sa autonomia perduda. Aixís, á Pesth, s' aixeca la estàtua d' Alexandre Petöfi, lo poeta nacional, y la de Francesch Deák, l' home sabi, lo patriota que logrà pel seu poble la autonomia perduda; y á Budí, si á la plassa de

Sant Jordi hi ha plantat l' Estat un recort á la memoria de sos soldats morts en las batallas contra 'ls magyars, ha de veure com prop d' allá, á la plassa de la Parada, viuhen en la memoria del poble 'ls combats sostinguts contra l' Austria, perpetuats en un monument aixecat per la Hungria, en llabor de sos fills y defensors; y no sols aixó, sinó que en lo Castell real, en la residencia del soberà del Estat, ha de figurarhi, com memoria d' un dels fets essencials d' aquell poble, la coronació del actual Emperador d' Austria com Rey d' Hungria, feta á la Iglesia de San Matías l' any 1867, es á dir, quan després d' havérseli volgut imposar l' Austria 's vegé aquesta forsada á tornarli sa autonomia y reconeixer que sols com rey d' Hungria podría legalment lo soberà regnar en aquella terra, que tenia vida propia y prou forsa per fer respectar las llibertats que li pertocavan.

¿Què més? ¿No n' hi ha prou encara? Acabo de atravesar la Bèlgica, aquesta petita regió qual autonomia s' ha vist en la historia tan y tan combatuda, per onades de Llevant y per onades de Ponent y per onades del Mitjdia, y la veig sempre renadiua y reconquistant sa independencia, y arribant al suprem ideal, á la encarnació del Estat ab la nació, y forsant á totes las potencias europeas, á las del equilibri per forsa, á reconeixer sos drets á la vida y á una autonomia perfecta; y proclamantla tan alt que en las pinturas alegòricas de la sala de reunions de son Senat representa ab colors de mútua semblansa l' espectre que recorda la dominació espanyola del Duch d' Alba, los exèrcits austriacs que batallaren per esclavisarla y la mà de ferro de Napoleon que la borava del mapa. Y la Espanya, com la França, com las regions d' Alemania, se bòrran d' aquella terra, perque ressuciti y visca la petita autonomia de la Bèlgica.

¡Ah! be ho ensenya aixó la veritat de lo que tinch dit avans d' ara. Y bé ho deya un d' aquets días, gràficament, un diari de la Belgica, parlant d' una regió oprimida. «Aquestas questíons—venia á dir—no son questíons interiors d' un poble, sino per una ficció diplomática á la qual se li acaba l' temps. També sigles enrera la potestat paterna—questió de família—dona va al pare l' dret de vida y mort sobre sos fills. Y, aixís com un pare que solzament maltracti á sos fills no pot deslliurarse avuy de la vindicta pública, está ja prop lo dia en que l' fet de tractar injustament á un poble—ó á una regió—sérà considerat com crim de lesa humanitat y tingut per indigne e incapás l' Estat que l' cometí.»

París, 5 de Setembre de 1897.

Y la nostra Catalunya ¿no n' es mereixedora de que puga viure sa propia vida y se li reconegan los drets que 's derivan d' ella?

L' he trobada, com sempre, rienta y plena de vida; més rienta per mi que l' anyorava després de tan llarga travessa per tota l' Europa. Lo sol sortia rohent y vivificava la matinada qu' entrava per entremix d' aquelles concas de mar que semblan petxinas del Nort-Est de Catalunya, iluminant als pobres pescadors que tornavan á terra ab las barcas plenas. Atravessant la montanya vaig flayrar l' olor cohenta de las fumarolas de la terra cuuta. Baixant las valls del Ter, vaig veure las fumarolas de las fàbricas de las riberas. Tot deya l' mateix: Catalunya viu, Catalunya treballa. Si viu y treballa, té dret á la vida y té dret á treballar. Se li ha de reconeixer tot lo que es menester per que sa vida sia conforme ab sa propia naturalesa.

Lo que tenen los cantons suïços, qualsevolga que sia sa naturalesa; lo que 's reconeix á las diversas nacionalitats de l' Austria, tan diferentas entre si; lo que han obtingut los Estats dels Balkans; lo que conserva Noruega dins del Estat escandinau; lo que recoden los distins pobles que forman l' Alemania; lo que sosté la petita Bèlgica y 'ls Països Baixos; lo que hi há per tot hont un organisme com Catalunya viu, alló es lo que necessita Catalunya; sa vida propia, sus lleys, sus consuetuts, tot lo que fa falaguera la vida;

no falaguera, lo que la fa adequada; lo que la fa com deu esser.

¡Ahont viu un organisme com Cataluuya! Sí, es veritat. No solament en los Estats de tendencias més ó menos expansivas, no solament en los Estats que volen caminar ab la marxa del sige, sinó fins en los Estats que considerem més ó menos endarrerits, com los que tocan á la ralla del despotisme; fins á dintre de l' autocracia russa, hont tot se lliga tant fortament á las regnas y voluntat d' un sol home,

Fa cosa de tres setmanas atravesava l' golf de Finlandia, montat en un vapor que portava un nom de sabor regional: lo Torneä. Acabava de passar davant de Cronstadt, per entremix de las esquadras enfiladas de la Russia y la França, hont volgué l' Czar Nicolau fer mostra de son poder, per un acte trascendental que á aquellas mateixas horas proclamava. Y molt aviat lo nostre barco entrá en los caminals estrets y laberíntichs de las rialleras illas que voltan la Finlandia, y, arribats á besar sus costas, desembarcava en la capital d' aquella terra: Helsingfors.

Lo poder del Czar de totes las Russias, tant aprop desplegat ab tota sa ufana de canons y barcos de guerra, allá 's doblega y s' agenolla devant d' una autonomia regional. La Finlandia—á la qual sos naturals se complauhen en anomenarla ab son nom especial de *Suomi*—se governa sola, se fa sus lleys, se judica per si mateixa, para sa llenga. ¡No més aixó! No, fa molt més. Porta al capellá l' afirmació de las petitas autonomias fent contrastar ab l' avassalladora unitat de la Russia, tan geladora com la monotonía de sus inmensas planurias, l' independencia de tot lo seu; arribant no solament á emmotllarlos sos segells especials per tots los serveys administratius y á encunyar la moneda, sinó á adoptar un sistema monetari divers del de son Estat y á usar un alfabet distint del de la Russia.

L' Espanya lliberal no las compren aquestas llibertats qu' enten y reconeix l' autòcrata Czar de la Russia. Y, mentres aquest mateix Czar, que sosté aquella autonomia finlandesa y que fins fa un viatge á Varsòvia, la desditzada capital de l' esclava Polonia, mirantla ja ab ulls que deixan esperar, no sols mellors tractes pel peregrine, sinó potser concessions que s' assemblen á reconeixements, y reconeixements que li deixin restaurar sa historia interrompuda; l' Espanya guvernamental no 'n pot sentir parlar de regionalisme ni de drets de las llengas parladas, ni d' historias que al esser contadas commouhen á milers dels cors que bategan en las distintas comarcas de que 's compon, ni de lo que 's deu á las consuetuts qu' encara vihuen, ni á aquellas qu' esperan que se 'ls done la llibertat de viure per aparéixer á la terra poderosa, fertilisadora, portant tal volta dintre seu lo secret de la resolució dels problemes del sige, y de la regeneració de las organacions avuy tan aperduadas y corrompidas!

Es lo que deya al comedçar. Quán un aixó pensa, arriba á somiar qu' es cosa de posar en dubte si es que hi há ó no hi há aquí lo bon sentit qu' encara 's conserva en altres pobles de l' Europa.

R. A.

Vich, 15 de Setembre de 1897.

(De *La Veu del Montserrat*.)

Un auxiliar de la agricultura

Fai com á dos anys que 's va despertar en la província de Barcelona la afició al estudi de la terra, no en sa banda exterior que l' home pot fàcilment recorre, sino en son interior, ficantse, podríam dir, en las entranyas aprofitant sus esquerdas, avenchs, covas y demés forats que presenta. Aquesta afició, aquest sport no deixa de tenir sos inconvenients y pochs serán quins s'atrevescan á tant especials excursions: pero, ab tot, si's poden tenir las eynas necessarias, los perills no son molts ó quan menys quedan molt reduïts.

Si fos solzament lo que mogués aquestas excurs-

sions, la afició per los descubriments, l' afany per regirar lo desconegut en busca no mes que d' espectacles nous que omplen l' esperit d' admiració ó d' esglay, los treballs y los perills de la vida del *turista* restindrían que veure més que ab ell sol. Pero are no es lo turisme lo que fa moure als aficionats: no es la curiositat p'ra descobrir llochs desconeguts lo que fa fixar-se sota terra als atrevits exploradors. La ciencia, la *Espeleología* va omplint cada dia novas planas en los llibres totjust comensats de descubriments útils y fins excelents que fan los que aquest ram de la ciencia cultivan.

A Fransa hi ha un espeólech eminent quins travalls, publicats en groixuts volúms, se refereixen á investigacions fetas en lo seu país, á Italia, Alemanya, Russia, Grecia y darrerament á Espanya ahont va estar l' any passat, Mr. E. A. Martel. Quan va venir á visitar la província de Barcelona fou seguit per molts joves aficionats, deixant al entornarsen sembrada en nostre país la lievor d' espeleólechs que ab seguretat darán fruyt en son dia. Y dihém ab seguretat, perque relativament al poch que s' ha pogut fer fins are n' ha donat ja, com aném á dir.

Tothom sab lo servey que fa á la agricultura la geologia, tant que aquesta ciencia n' ha de ser lo foment. Primer de tot cal coneixer be la terra que s' vol conreuar p'ra aplicarli després lo convenient y que ns ensenyen las altres ciencias auxiliars de la agricultura: la agronomía, la física, la química, etc. Una de las branças de la geología ha de ser per forsa la espeleología que estudia las terras en son interior, en punts ahont al geólech li pot faltar pit ó maneras d' arribarhi.

D' altra part pot haverhi dintre terra, en llochs desconeguts, dipòsits d' aigua que escorrentse per alguna esquerda van á sortir molt lluny quan podrian aprofitarse aprop del lloch ahont son, fent la riquesa d' algun punt poch menos que improductiu per falta d' aigua. Poden trobarse minerals que no surten sobre terra: dipòsits de fosfats que tant convenen á la agricultura, y fins guanos especials com ja ha succehit en nostre terra. Y tot aixó solzament poden descobrirho homens de valor seré pero que vagin guiatos per l' estudi de la espeleología; homens que sápigam aprofitar los descubriments de sas excursions p'ra deixar que altres los apliquin en benefici de tothom.

Cabalment tenim ara la satisfacció de passar cada dia, y per cert per ben curta temporada, algunas horas ab la agradable companya del aprofitat deixeble de Mr. Martel, En Nobert Font y Sagué, que ab son contínuo tracte ab l' eminent geólech catalá, honra de la província de Barcelona, lo Dr. D. Jaume Almera, no es profá en los coneixements necessaris p'ra saber traure fruyt de sus excursions sota terra. Encara que sia mortificar sa modestia excessiva, hem de publicar alguns descubriments reals y positius per En Font y Sagué portats á cap p'ra fer veure si n' son de beneficiosos p'ra la agricultura aquests travalls.

Pel Juliol d' aquest any, en una excursió per las serras de Bertí, va ficar-se ab dos amichs dins d' una esquerda que feya la terra. La esquerda forma un passadís estret, de mal anarhi y de mal passarhi durant cent cinquanta metres: després s' aixampla una mica, acabant ab uns ensorraments del terreno que allí es lo numulítich. Dins de la esquerda y formant lo fons hi ha una grant quantitat de guano de rata-pinyada, format per los excrements y despullas que aquells mamífers ab alas han anat apilanthi per sigles y sigles. Lo gruix de la capa de guano arriba en alguns punts á més d' un metre y treyentlo s' podrà adobar molta terra ab un adop molt fort y que no costarà diners que se'n vagin al extranger. (1)

Fa pochs dias, eram á 15 d' Agost passat, va recorrer la encontrada de Vallirana ahont abundan tant los avenchs. Allá, en aquell ensorrament del cretaci conegut per lo plá d' Ardenya que té una extensió de dos kilometres de llarg per un d' ample, va observar moltes esquerdes, pou naturals y forats per ahont se fica l' aigua quan plou escorrentshi tota sens escapar-se gens per cap altra banda.

A uns 150 metres més avall y en la divisoria del cretaci ab lo triásich, tal com ho posa l' doctor Almera en son mapa geològich de la província de Barcelona, surt una font, la *Font d' Armena* com s' anomena, quinas ayguas serveixen p'ra regar la terra y p'ra fer anar motors p'ra la industria. La font raja sempre, més quan plou molt en lo Plá d' Ardenya, sobrehix per uns forats més alts que la font.

La estreta esquerda de la terra no deixava passar un home y s' va'n tenir de tirar barrinadas p'ra obrir pas. Ficants! p'ra aquest fort y arrossegantse com

(1) Heus aquí la composició que generalment tenen aquests guanos: per 100: Azote, de 5 á 9; de fosfat de cals, de 10 á 12; humitat, 18'50; matèries silíceas, 14. (Muntz y Girard. *Les Engrais*, T. II.)

una serp pogué descobrir la disposició del lloch d' ahont surt l' aigua dintre de una petita cova. Lo dipòsit consisteix en un pouet de quin fons y de quins costats surt l' aigua que sobrehix després cap á fora. Lo pou estava ple de rochs, que foren trets, augmentant desseguida l' aigua d' unas 150 plomas de Barcelona. (1)

Examinat ab cuidado l' pou, se veu que l' aigua que reb no surt tota cap á la font, perque molta s' escapa per petites esquerdes que s' veueuen per tot arreu; pero fora fácil corregirlo y ab poch gasto aumentar la deu del líquit, element tant estimable en agricultura.

N' hi ha piou ab las dues relacions que hem posat p'ra fer comprender la importància dels estudis espeleològichs y de la aplicació que deuen tenir p'ra la geología, la hidrología y per consequència la agricultura. Nos sembla que tots los agricultors que s' trobin tenint en sas terras alguna curiositat semblant, tant en fonts com en coves, avenchs, etc., farán bé en dirho al *Centre Excursionista* de Barcelona, que té una Secció que s' dedica á aquest ram especial de excursions. Poden tenir tal volta, quan menos s' ho pensin, algún benefici y ne farán sempre á la agricultura en general que, ho tornarem á dir una y altra vegada, aprofita sempre tots los estudis que s' fassin respecte á la terra.

MARCH MIR.

De (*La Renaixensa*)

Notícies

Oficials

AJUNTAMENT.—Sessió del dia 22 de Setembre—(2.ª convocatoria).—Baix la presidència del 1.er tenent d' Alcalde senyor Ciurana y ab assistència de 8 concejals, se celebrà sessió, prenguentse los acorts següents després de aprobada la acta de la anterior:

Aprobar comptes per 1.332'21 pessetes.

Per indicació del Arquitecte, s' acordà renovar l' últim tram de la escala del tercer pis del Teatre y rebatre exteriorment una de las parets del saló de descans del mateix.

Decorar los cafetins del Teatre, pressuposantse p'ra dita obra 292 pessetes.

Deixar sobre la taula per vuyt días dos instàncies del arrendatari de puestos públichs.

Se llegí una instancia dels veïns del carrer de S. Francisco demanant mani tancar la fàbrica de cement, acordantse no dar lloch á lo que s' demanava y que l' arcaldia prengui las midas que creguí convenient.

Prorrogar per dos mesos lo càrrec de escrivent temporera que desempenya lo fill del empleat que fou de la casa Sr. Puig.

Adjudicar definitivament lo concurs obert p'ra las obras del nou escorxador a don Lluys Huguet, per 44,500 pessetes.

Hem rebut lo programa de las festas que celebrarà la comtal vila de Besalú, durant los días del 23 al 27, que té molt atractiu per lo numerós que es, haventhi contractadas las orquestas «Rossinyols», de Castelló, y «Montgrins», de Torruella. Dit programa està redactat en catalá, de lo que ns alegrém.

Hem rebut lo número 114 de la Revista quincenal ilustrada *Las Misiones Católicas*, que com de costum conté un important y variat text y notables grabats.

—Los joves que el dia 31 de Dezembre hagin complert los 18 anys, han de presentarse als seus respectius ajuntaments, y solicitar la inclusió en l' allistament de 1898.

—Han arribat de Cuba malalts los soldats Joan Isern, Joseph Llenas, Jaume Ramon, Ricardo Mallorquí, Agustí Torrellas, Juan Guilló y Joseph Alias, fills d' aquesta ciutat.

—Per últim s' ha reunit la Junta local de Sanitat y ha acordat fer desapareixer totas las estacades que hi ha en lo riu Onyar, prohibir que s' renti en lo tres comprès del pont de S. Francisco fins á la Devesa, colocar un dipòsit d' aigua en la part més alta de la Ciutat p'ra desinfectar las clavagueras, y omplir los fossos de la muralla en los punts ahont queda embassada l' aigua en temps de plujas.

—La *Asociación Literaria de Gerona* ha comensat á repartir al socis lo volum que conté las composicions premiadases en lo Certamen celebrat l' any passat. Està imprés com tots los anys ab lo gust y pulcritut que caracteriza l' establecimiento del Sr. Torres, y s' hi llegeix l' interessant y erudit discurs de D. Joseph Ametller y Viñas, president que fóu del Jurat. Tant prompte com l' haurem rebut nos en ocuparem ab major atenció.

—De *La Renaixensa*: «Nos dona compta *Las Provincias* de Valencia d' haber sigut publicada darrerament una *Doctrina Cristiana* en valencià. Aquesta edició segons nostre colega es reimpressió de la que escrigué lo Patriarca Ribera y s' imprimí en 1571 per orde del Arquebisbe don Francisco de Navarra. A pròposit d' aquesta publicació, fa l' audit diari atinades consideracions sobre lo mal aconsellat que es ensenyar al nens las primeras oracions en una llengua que no comprenen y obligantlos segons diu mol be á recitar como papagayos en lengua estraña y que apena entienden las oraciones que deben ser expresión de las mas firmes y arrraigadas creencies y de los sentimientos más puros y elevados del alma.

—Demà passat serà posada la primera pedra del monument que s' erigeix á Barcelona á En Federich Soler, lo fundador se pot dir de nostre Teatre Catalá. L' acte revestirà gran solemnitat,

(1) La ploma de Barcelona—15 cargas diarias—2'3 m. dia-

sortint la comitiva de la Casa del Comú á las quatre de p'ra dirigir-se á la plasseta del Teatre, davant del qual tindrà lloch la cerimònia y s' axecarà l' monument al Sr. Alcalde de Barcelona D. J. Coll y Pujol, que ns han enviat p'ra concorrehi.

—Formant part de la «Biblioteca Infantil» s' han

dos rondalles, titulada la una *La Ventafochs* y l' altre *El Cerdà*, ab unas cobertas de bonichs dibuxos alegòrics.

—Lo dia 15 d' Octubre vinent s' obrirán á Madrid, los cursos de llengua Tagala y Vissaya que, segons les reformas ultimamente decretades per Filipinas, serán en aquí cinchs anys p'ra poder obtindre empleos en aquelles

Es una concessió als nostres principis. Efectivament p'ra fer servir y administrar un país, es de sentit comú que la que s' necessita es entendre als qui l' habiten. ¿Perquè no imposa semblant condició, ó sia i' coneixement de la catalana, á tots los qu' hagin de desempenyar càrrecs a lunya?

—Segons tenim entés, s' han publicat ja las bases p' curs de coplas que ha de tenir lloch en las vinientes fira's, mis, que serán tres, consistirán en diplomas d' honor. S' cada copla 150 pessetas y las que guanyin los dos primers vindrán obligadas lo mateix dia de la distribució d' aquells car sardanas en los punts que s' fixarán, abonantsels 100 tas á cada una. El dia 30 del corrent acaba l' plazo d'

—Demà lo Sindicat mèdic d' aquesta província celebra l' Assemblea que segons sos Estatuts ha de celebrar any en població diferenta.

—Nostre estimat amich l' Arquitecte don Eugeni Casanha ha fet entrega al Ajuntament d' aquesta ciutat del plano d' xone, acompañat d' una notable y extensa memoria. Celebra vos concedit lo premi.

—L' inventor del aparato eléctrich «Fenix», lo Sr. Vila y Forns, ha obtingut medalla d' or en la Exposició de chon-les-Bains y altre de plata en la Universal de Brussel·les.

—S' ha prorrogat fins al dia 20 d' Octubre lo plazo de redempció del servei militar.

—Lo dia de la Mare de Deu de la Mercé, l' Ajuntament de Tarragona va procedir á la colocació d' una lápida commemorativa en la casa que nasqué lo malograt escriptor D. Joseph Ibars.

—Cap succés de gran importància ha ocorregut á Filipinas desde l' nostre número anterior. A la Península tribuhit á aumentar la mala situació política la primera del nou embaxador dels Estats-Units ab lo duch de Tetuan, posant los principals periódichs estrangers que aquells del nostre govern lo terme de la guerra á Cuba per tot el pròxim, reservantse sino la llibertad d' obrar com bé s' està. Lo Govern espanyol nega qu' aixó sia cert. De tots entre una cosa y altre, la situació està tant tivant qu' es determinació, la que tothom espera luego qu' hagi tornat á Madrid.

VARIETATS

Antiguitat del temple de Ntra. Sra. del Tura

En la donació que feu lo rey de Fransa Carlos lo 8. Ricimir abat y fundador del monestir de Sant Andreu en 872, figuren entre las cosas donadas «la vila de la sa antigua iglesia dedicada á Santa Maria» única en aquell temps existia en lo interior de la vila, perque es que no es probable, fou una iglesia rural fins á mitjançant XV en que, per rahó d' haver estat arruñada la vila, terratrèmol dels anys 1427 y 1428, los olotins anaren a llurs cases novas al voltant del Puig de Sant Andreu, tot d' licència que ls concedí l' rey Alfons V d' Aragó la condició de donar á la vila nova lo mateix nom qu' era la vella.

Nos diu lo document citat que en l' any 872 hi havia Olot una iglesia *antigua* dedicada á Santa Maria que altra que la que avui anomenen la iglesia del Tura, ho faria creure l' sol fet d' haverse trobat los fonaments de dues iglesies més petites y més vellas, quan se tiraren les que existia á principis del s'gle passat p'ra fer la que existeix, si no hi haguessen altres probas com aném á apuntar.

En la concòrdia feta entre l' abat de Ripoll y l' abat de Olot per la construcció de las novas muralles, es parla de fer una muralla que anava desde l' Palau de la capella de Santa Maria y altra que comensant la capella anava á parar á la vora del Fluvia; de lo qual desprén que la capella de Santa Maria estava en lo punt del àngul que formaven las dues muralles. Dianciació que tenian eixos murs nos ne responen los noms de carrius anomenats dels Valls Vells y dels Valls Nous, que equivalen á carri del fosso vell y del fosso nou, los quals s' allarguessen en direcció de la iglesia de Nostra Senyora del Tura convergirien en la mateixa cantonada del camp de la vila.

Altra prova es que ls abats de Sant Llorenç del Munt, després d' haverse unit a son monestir de San Llorenç del Mont, prenfan possessió de la vila del Tura com antigament la prengueren de la de Santa Maria.

Tenim donchs que la iglesia de Nostra Senyora de la Merced nom que ab lo curs del temps prengué la de Sta. Maria d' Olot, era antigua en l' any 872. Pera ser antigua en aquell temps, necessàriament havia de ser anterior á l' actual serra de la, perque des de la completa expulsió dels moriscos d' aquestes terres á consecuència de la conquesta definitiva de Gerona per los cristians, apena havian passat cinc anys, y ab aquest curt espai de temps no hi ha cap document que adquiresca la prerrogativa de l' antigua iglesia de creure que fos construïda en temps de la conquesta aràbiga.

Més d' una vegada, reflexionant sobre aquest assaig nos havém preguntat, ¿No podrà ser que l' interès d' edificar l' abat Ricimir per obtenir del Rey de Fransa la vila d' iglesia dedicada á Santa Maria en la vila de Olot, sia dels dels dels predis objecte de la donació, fos una p'resa lo que diu lo P. Marcillo de haver-hi hagut antigua? I monestir en esta vila, y que aquella iglesia fos la d' un monestir?

SECCIÓ LITERARIA

L'ESQUIROL

(Continuació)

Per fí, la Layeta, no pugué contenir les llàgrimas y's ficà de pressa á la cuyna, per amagar el desbordat torrent que li brollà dels ulls. Mes no fou tan amatanta que en Joanet deixés d'adonarsen....

Llavoras, enternit per aquell plor que li arribava á l'ànima, apenat de la tristor que's transparentava en la cara de la sabatera y fondament conmogut per la senzillesa y bona fe del pobre Tano, procurà de tenir la corrent de sas ideas, considerà la situació y veyentse ab la culpa, seguí darrera la Layeta pera consolarla.

—Bah, cosas d'enamorats,—fèu en Tano, al veurho.—Ja coneix que tot això haurà sigut una renyina per tornar més amichs.—

En Joanet se girà, probà de somriure y respondé á tall de broma:

—Ja veuréu; de nosaltres no n'héu de fer res. Pròu seynia teniu ab la Paula.—

Y desvaneixent ab la dita'l mal humor del sacerdot acabà d'entrar á la cuyna.

La Layeta estava asseguda en una cadira, plorant en silenci... Las llàgrimas eixian de sos ulls, tremolaven un moment en sa parpella y rodolavan totseguit cara avall...

S'hi acostà l'*Esquirol* plé de tendresa, agafà una de sas mans y tot amanyagantli suament, procurà calmarla...

—Anem... No ploris... Sents?... Perquè has de plorar? No ho sabs que t'estimo?...—

Y la mirava fixament, ab els ulls carregats de promeses, la boca contreta per un mitg riure amargant y encoratjador á l' hora.

Tot d'una, s'estroncà en sech el doll de llàgrimas d'ella y's quedaren tots dos mirantse silenciosos, conmoguts, embaladits.

—Joanet,—digué per fí la Layeta ab vèu suplicant...—tingas pietat de mi... Ja veus que la millor joya que tenia....—

No pugué continuar... Com si aqueixos mots haguessin sigut la clau del dipòsit de sas llàgrimas, tornaren á mollarli el rostre las amargantes deus del seu plor.

—Vatja... Pròu... Calla,—anava dihent en Joanet enternit, emborratxat per aquellas gotas de fel...—

—Apa... No ploris més... T'estimo... T'estimo...—

Y aqueixas paraules, arribant fins al cor de la Layeta com balsam vivificador, feren renàixer en ella la calma... Comensà primer aixugantse 'ls ulls; els fixà després en els del *Esquirol* ab mirada llànguida y ubriacadora, y, per últim, sos llavis se contragueren per un somris... un somris tot just perceptible, mes tan expressiu, que's desvanesqueren com per art d'encantament totes las caborias que el dia abans tenian atuhit al xicot.

De sobte sentiren fressa en la rebotiga... Se miraren tots dos ab mirada inquieta, temerosos d'haver siguts espiats; ullaren després la porta de la cuyna, y, no vegent ningú, quedaren calmats altra volta.

Llavoras la Layeta s'aixecà, comensant á traixar per la cuyna. En Joanet quedà assegut, seguint ab la vista tots els seus moviments...

Durant lo estona que faltava per arribar al mitg dia, no's digueren res... Héu: si s'entén per dir l'particular paraules, puig sos llavis ab sonrisas, y ab miradas sos ulls, no passaren un moment sense estar engrescats en amorosa conversa.

Quant tocaren las dotze, en Joanet s'alsà per adonarsen.

—Vindrás havent dinat?—fèu la Layeta...—Si que vindràs oy?... T'estimo més!...—

—Si, vindré,—và respondre ell.

Y una doble encaixada nerviosa y forta, refermà a súplica y segellà la promesa.

Aquella nit, cap allà á las dues, en Tano's desertà. Y sentint que sa muller somicava y creyent que era presa d'un mal somit, la rebragà boyridantla.

—Paula! Paula!... Desperta!

—Ja ho soch de desperta,—fèu ella plorant.

—Què ploras?... Què tens?... Què t' pasa?...—

—Una desgracia m' passa... Y á tu també...—

—Cuyro!... Y això?—preguntà en Tano, mitg addressantse en el llit. Y com la Paula continués omicant, sense donar cap explicació, ajustà després d'una pausa:—Veyam, digas.—

Llavoras la sabatera, procurà asserenarse y tot

estinguente l'sanglot, fèu avinent á n'en Tano de

las penes que la aflijian, sens descuydarse de contar ab tots els detalls la escena escayguda al demà entre la seva nevoda y en Joanet, escena que ella, ronsejant per la rebotiga, havia espiat d'esgallimantas.

Als primers mots de la Paula, en Tano començà á sentir un cobriment de cor que li arribava á fer perdre l'alè... Quina avia'n feyan de caminar aquellas paraulas, un cop eixidas dels llavis de la seva dona!... Instantaniament, igual que descàrregues elèctriques, anavan de las orellas al cervell y del cervell al pit, hont s'agombolavan totas, com invasor exèrcit que posés siti á la débil fortalesa d'aquell cor franch y noble, que, ab tot y 'ls séus anys d'existencia, gayrebé no havia sofert cap borrasca.

Y a mesura que la Paula anava avansant pel seu camí de fets y suposicions, en Tano anava aclofantse... aclofantse, llassat, atuhit pel pès d'aquella narració... Una suhor freda y copiosa, traspuava per tots els indrets de sa pell, un rodament de cap inconsistent y marejador li feya perdre l'esma, una formigó intensa y continuada li invadíà tot el cos.

Quan la seva dona acabà las paraulas, acabà ell las forsas, cayguent altra cop agegut, sens habillor pera res sinó per acompañarla ab sas llàgrimes.

¡Que'n foren de llargas per ells las horas d'aquella matinada!... ¡Y quin revolcarse tots dos pel llit, entregats á una desesperació muda, aclaparadora, terrible!... Y quin sanglotar de baix en baix, com si temessin encomanarse'l dolor que 'ls hi oprimia la gola!

Per fí, els cants del galls, que de diferents indrets de la Ciutat anunciavan el nou dia, arribaren á sas orellas, confosos, afogats per la distància y els objectes, junt ab el brugit de palla que remoquen pel llit, feyan eixir ells dos de la màrfega.

Després, una claror blavencia, gayrebé imperceptible, entrà pels junts del finestróns, al mateix temps que, al defora, volant d'assí d'allà arràn de las teulades, las orenetas, en nombrosos vols, recorrian l'espai, descriguent caprichosas corvas, omplint l'aire de xiscles sostinguts y estridents.

En Tano saltà del llit, obrí 'ls finestróns de bat á bat y la estancia quedà del tot aclarida.

Llavoras, com si aquella llum li hagués entrat al cor per destriar las tenebres que hi regnavan, se gira en rodó preguntant á la Paula:

—¿Vols dir que no sons ilusions tevas tot això que m'has contat?

—Tandebó que ho fossin!... Pro'l mal es que no ho son.

—Donchs mira, lo millor serà que ns entenguem ab en Joanet en persona... Y si resulta cert lo que sospitas... apressar el casori... Rentar la taca com més aviat millor.—

Y aquell mateix demà aixarpà á n'en Joanet, fentli confessar tota la vritat; tingueren després tots dos una llarga sentada ab la Manela, y, no havian passat vuit días que ja'l barri anava plè del casament del *Esquirol* ab «la rossa de ca'n Tano.»

JOSEPH MORATÓ Y GRAU.

(Seguirea.)

LA BANDERA CATALANA⁽¹⁾

I

LOS VELLS

S'evaneix la nuvolada
que t'enfosquí,
y reviu la soleyada
que t'aclearí.
Quatre pals de sanch valenta
marcan ton cor;
no tindrà pas, calenta,
més vermellor.
Alenadas que t'gronxolan
del Montserrat,
son moxaynes que aconsolan
la velletat.
Torna á ser pel nostre poble
ratxós dosser,
com vas ser mortalla noble
pel Conceller.

II

LOS SACERDOTS

Bandera vella y venerada
t'exalaré
mentres no sis enllotada,
mentre ton arbre signi al cel.
Llur santetat ab tu trobaren,
en mellors temps,
fills que, abraçats á tu lluytaren
contra l'escarni de tots drets.
Agermanats fa goig mirarnos
nets d'aquells braus,

prop l'arbre fort qu'ha de lliurarnos
de desamor é nostres llars.
Sagamentats per la senyera
qu'al sol atrau,
guisa serás, noble Bandera,
cap á la Fé que lliura esclaus.

III

LES MARES
Fills, guardaule voluntat
perque may plegi ses ales:
vora d'ella 'us hem criat,
y per ella 'ns sentim mares.

¡Trist del jovent
qu'als seus de cor no estima!

¡Trist del jovent
que aquest amor no sent!

Trevalleu per ferli honor
á montanya y terra plana;
las virtuts treurán gran flor,
y la flor gentil llevada.

Si's esveran los malvats
que voldrían trossejarla,
plorarém pels fills ingratis
qu'han vengut la sanch dels pares.

May pedreji un tal afront
á la terra catalana!

May els qu'em posat al mor,
may renequin de llurs mares!

¡Trist del jovent
qu'als seus de cor no estima!

¡Trist del jovent
qu'aqueix amort no sent!

IV

LO JOVENT
Bandera catalana:
mirans resolts
á conquistarten gloria
y eterna sort.

Vells tinguen esperança!

¡Sia joyós
vostra trànsit de vida

cap á la mort!

Sacerdots de la terra:

á vostre entorn
adalerats s'aplegan

novells estols.

Mares, ¡no 'us afligeixi
gran desconhort!

La sanch de vostres venes
ens bull al cor!

V

FINAL

Guiaje vell y honrat
de nostra amor y vida;
guiaje vell y honrat,
torna als payals la dignitat!

Senyera prepotent
de nostra Patria vera:

Senyera prepotent,
isias gloriós eternament!

Joaquin Riera y Bertrán.

ISEMPRE QUE NÓ!

Ahí't vegí, per cert molt recolzada
del brás de ton espòs;
Just al veure'm, tas galtes se tornàren
de trenta mil colors.

Tenintne jó motius per'odiarte,
servant tristos recorts,

Al veure't enllassada á altres brasos
me vá fé un salt lo cor.

Já més tart, vareig rebre ta missiva
ab pena y per dolor;

En ella fàcilment me demava
que 'concedis perdo.

Y al consultar després ma conciencia
pensant ab mon amor,

M'ha dit molt baix, baixet, á cùa d'orella,
que no; ¡semde que no!

LLUIS MATAS Y CARRÉ

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del dia 25 de Septembre

Especies.	Mesures.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	18'50
Mestall.	"	16'
Ordi.	"	9'
Segol.	"	00'
Civada.	"	9'00
Besses.	"	14'
Mill.	"	15'50
Panís.	"	09'00
Blat de moro.	"	14'00
Llobins.	"	9'
Fabes.	"	15'00
Fassols.	"	13'50
Monjetes.	"	23'
Ous.	Dotzena.	21'75
		1'55

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diumenge, 26.—S. Ciprià y Sta. Justina mr.
Dilluns, 27.—Ss. Cosme y Damíà germans mrs.
Dimarts, 28.—S. Wenceslau rey y mr.
Dimecres, 29.—La Dedic. de Sant Miquel.
Dijous, 30.—S. Geroni doctor y fundador.
Divendres, 1 d'Octubre.—El S. Angel Gustodi del regen
d'Espanya.
Dissabte, 2.—Los Ss. Angels de la guarda.

QUARANTA HORES.

Avuy se troben en la Capella de la Passió y Mort.

SECCIO D'ANUNCIS

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA Á BARCELONA Y FRANSA

De Gerona á Barcelona

	Mati	Tarde
Corréu.	6'48	
Cáregas.	10'37	
Omnibus.		3
Ràpit.		5'09

Los trens correus y ómnibus portan cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª, el de cáregas de 3.ª y el ràpit de 1.ª y 2.^a

De Gerona á Port-Bou

	Mati	Tarde
Omnibus.	8'39	
Cáregas.		12'43
Mixte.		5'40
Correus.		7'35

Lo tren ómnibus porta cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª el de cáregas y mixte de 2.ª y 3.ª y el correu de 1.ª y 2.^a

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS Á GERONA

De Gerona á San Feliu

	Mati	Tarde
Tren de banyistes (Juliol y Agost)	5'09	
Correus.	8'54	
Mixte.	11'44	
Mixte.	3'22	
Correus.	5'35	

Tots los trens portan cotxes de 1.ª y 2.ª classe.

De San Feliu á Gerona

	Mati	Tarde
Correus.	4'32	
Mixte.	7'30	
Correus.		12'44
Mixte.		2'50
Tren de banyistas (Juliol y Agost).	5'40	

LÍNEA DE OLOT Á GERONA

De Salt (Gerona) á Amer

	Mati	Tarde
Núm. 2.	9'10	
Núm. 4.		3
Núm. 6.		6

Tots los trens portan cotxes per hora de 2.ª y 3.ª classes

De Amer á Salt (Gerona)

	Mati	Tarde
Núm. 4.	7'40	
Núm. 3.		1
Núm. 5.		4'30

ORDINACIONES

Pera Banyolas á las 9 y 11 matí (correu) y á las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y casa Jendreta)

Pera Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra)

Pera Olot á las 11 matí (correu) y á las 6 de la tarde. (Fonda del Centre)

Pera La Bisbal á la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa voltas d'en Rosés)

Pera Anglés, La Sellera y Amer á las 10 matí (correu) Hosta de Miquel Boix. (Plaça del Gra)

Pera Salt tot lo matí fins á las 6 de la tarde. (Pont de Pedra)

LLOGRONÉS

SETMANARI PORTA-VEU
DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREUS DE SUSCRIPCIÓ.
Redacció y Administració. Cort-Real, núm. 7, |

1 peseta trimestre Estranger. Un número sol. 1 peseta trimestre Estranger. Un número sol. 1'50 pessetas trimestre id. 0'10 id.

LA PREVISIÓ ESPANYOLA

Companyia de segurs contra incendis á prima fixa

Capital: 2.000.000 de Pessetas

DOMICILI SOCIAL: ORFILA, 9. SEVILLA

Sub-direcció Regional: Plaça del Carril, 6, 2.º Gerona

Sub-director Regional: D' ANGEL TREMOLS Y PELL

Sinestres pagats: Rs. 3.524.286'92

CORREUS

ENTRADAS

Madrid.	8'48	matí.
Barcelona.	8'48	m.
França.	7'00	m. y 3'19 tarde
Puigcerdá y Ripoll.	5'30	m.
Olot y sa línia.	5'30	
Sant Feliu de Guixols.	7'00	m. y 6 tarde
Amer y sa línia.	6'30	m.
Sant Aniol y sa línia..	7'00	m.
Estanyol y sa línia.	7'00	m.

SORTIDAS

3'19 tarde
7'00 matí
8'48 m. y 8'00 nit.
11'00 m.
11'00 m.
9'00 m. y 6'00 tarde
10'00 m.
10'00 m.
10'00 m.

FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP.^a

SALT

Molí Fariner

Sistema AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan les moltas á preus sumament mòdichs.

PIANOS Y HARMONIUMS

—DE—

DIEGO SALAS

SE VENEN A PLASSOS Y AL CONTAT

SE LLOGAN, RECOMPOSAN Y AFINAN

Magatzems: Bell-lloch, n.º 1.—botiga

BANCH VITALICI DE ESPAÑA

LA PREVISIÓN

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyias de segurs sobre la vida Carrer Ample, núm. 64

BARCELONA

CAPITAL SOCIAL

15.000.000 DE PESSETES

Reservas en 31 Desembre de 1896. 9.235.908'05
Capitals assegurats desde la fundació de las C. fins al 30 Juny 1897. 195.906.957'44
Pagat per sibistres, pólisses vensudas y altres comptes fins igual data. 12.691.707'02

Delegat general en la Província

Joseph Coderch y Bacó

Representant en la Capital

Anicet Palahi

Agents en la mateixa

Tarifa General